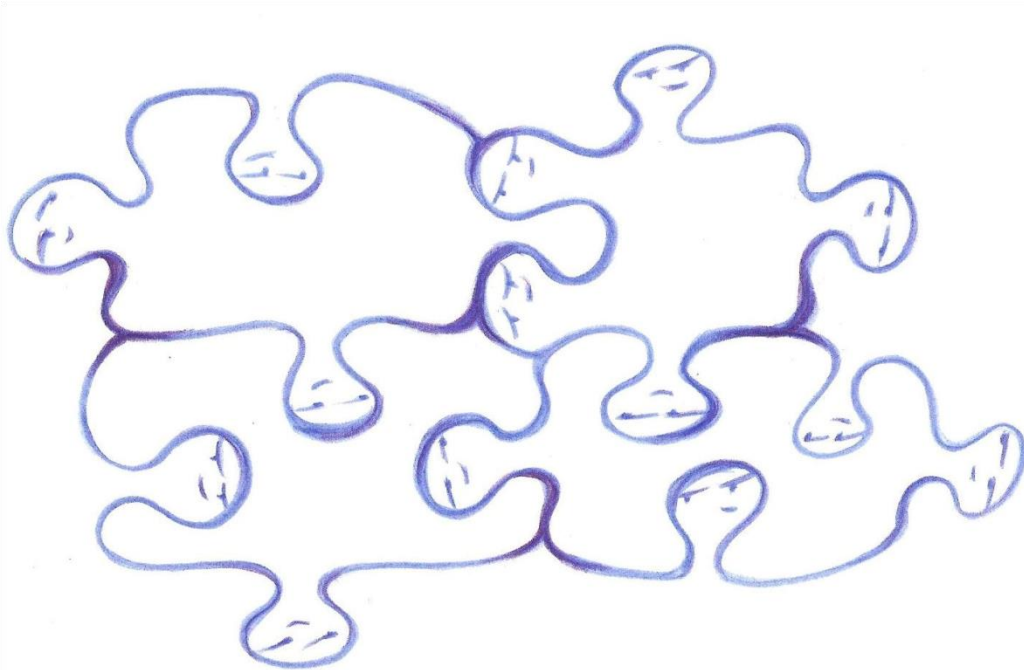

Van inschatting naar ondersteuning : introdunctie emotionele ontwikkeling

Lore Goethals
Vzw Nieuwland

Uitgangspunten

“Sociaal emotionele ontwikkeling is aanknopingspunt bij begrijpen van probleemgedrag”

“probleemgedrag is niet per definitie een stoornis...maar kan wel erg lastig zijn”

Inschalen emotionele ontwikkeling

- schaal voor emotionele ontwikkeling van prof. Dosen: Seo
- recent herwerkt: SE0-r
- naast vragenlijst nu ook kleurenprofiel als methodiek, zowel voor ouders als begeleiders, netwerk, ...

Resultaat

- Emotionele leeftijd, naast verstandelijke en biologische leeftijd
- Beter begrip van gedrag, en wat je kan verwachten
- Aanknopingspunt naar begeleiding/aanpak

5 fases:

- Fase 1: adaptatie, 0 tot 6 maanden
- Fase 2: hechting, 6 tot 18 maanden
- Fase 3: koppigheidsfase, 18 mndn tot 3j.
- Fase 4: identificatie, 3 tot 7 jaar
- Fase 5: realiteitsbewustwording, 7 tot 12 jaar

Fase 1: aanpassing/adaptatie

0-6 maanden

- Prikkelverwerking staat centraal: leren omgaan met prikkels vanuit het lichaam en omgeving: zoals een baby!
- Geen besef onderscheid tussen zichzelf/ander
- Link met autisme: prikkels komen 'harder' binnen.
- Link met ADHD: zich niet kunnen richten, geen selectie, op alles reageren.

- Te verwachten niveau bij diep verstandelijke beperking! (IQ onder 20)
- Bij aanpak staat doseren van prikkels centraal! Medicatie kan noodzakelijk hulpmiddel zijn...
- Zintuiglijk de wereld proberen te ordenen: sensorische integratie.
- Erg belangrijk te weten welke zintuigen centraal staan, via welk kanaal komen meeste prikkels binnen, welk kanaal is gevoelig? (vb auditief, tactiel, visueel)

Fase 2: socialisatiefase (6-18 maanden)

- Groeiend besef van de ander, er is iemand die zorg biedt, maar nog symbiotisch (geen besef waar de ander stopt en ik begin)
- Hechting als centrale opdracht (“kleven”)
- Angst voor verlies/scheiding
- Nadruk ligt op relatie, die niet meer inwisselbaar is (vgl fase 1: nadruk ligt op bevrediging van prikkel)

- Te verwachten niveau bij diep verstandelijke beperking (IQ onder 20)
- Bij aanpak staat het bieden van nabijheid centraal, symbool van relatie is erg belangrijk: knuffel/transitioneel object/Gsm
- Nood aan warme hechtingsfiguur (= een veilige haven om bij te tanken)
- “ik hang nog zo vast aan de ander, dat als die verdwijnt, ik mee verdwijn”

Fase 3: individuatiefase (18 mdn-3 jaar)

- De IK-fase, koppigheidsfase
- Grenzen uittesten: eigen willetje
- Afwisseling met nood aan bijtanken: aantrekken en afstoten
- Belang van 'dosereren' evenwicht zoeken tussen mogen bepalen en moeten luisteren
- Extern geweten: ik ken norm alleen maar in bijzijn van de belangrijke ander

- Te verwachten bij ernstig verstandelijke beperking (IQ onder 35)
- Mijn verstandelijke mogelijkheden laten beseftoe dat ik een ik-je heb los van de ander
- Bij aanpak staat ‘cirkelen’ centraal; beeld van het paard leiden!
- Optimaal frustreren: probeerruimte met terugvalbasis, flexibel overnemen...
- “ik beseft dat ik een eigen persoontje ben, wil me afzetten, maar ben nog erg bang om de ander te verliezen”

Fase 4: identificatiefase (3-7 jaar)

- Het ikje wil de wijde wereld in...maar is nog niet stevig
- Nog onrealistisch en egocentrisch
- Faalangst en onzekerheid, hoe en waarom vragen.
- “Ik krijg interesse in meer dan de begeleider, en wil gezien worden”

- Te verwachten bij matig verstandelijke beperking (IQ onder 50)
- Bij aanpak staat afstandsbediening centraal
- Pas hier mogelijk begin van intern geweten!
- Identificatie in stukjes: ik neem van de ander over wat ik nodig heb, kijk niet op naar de gehele realistische persoon
- Kans op succeservaringen optimaliseren

Fase 5: realiteitsbewustwording (7-12 jaar)

- Eigen rol en plaats tav de anderen, groep wordt belangrijk
- Denkfouten en egocentrisme zijn niet weg
- Afstandsbediening kan in vreemde omgeving:vb beschutte werkplaats
- Ideaal voor de lagere school, maar is vaak op “de toppen van de tenen lopen”

- Te verwachten bij licht verstandelijke beperking (IQ onder 70)
- Presteren/werken kan, meer realiteit, maar dus vecht ik ook tegen mijn beperking (moeilijke doelgroep, wil geen 'gehandicaptenzorg')
- Balans vinden tussen eigen mogelijkheden en verwachtingen van de omgeving
- Reflectie wordt mogelijk, contextueel werken: denken over mezelf en de ander en mijn plaats in de groep

SEO-R

- Omgaan met eigen lichaam
- Omgaan met emotioneel belangrijke anderen
- Beleving van zichzelf in interactie met de omgeving
- Permanentie van object
- Angsten
- Omgaan met gelijken
- Omgaan met materiaal
- Communicatie
- Differentiatie van emoties
- Agressieregulatie
- Invulling vrije tijd, spelontwikkeling
- Morele ontwikkeling
- Regulatie van emoties

Agressie regulatie

- Fase 1: reageert onmiddellijk en fel op prikkels
- Fase 2: ongecontroleerd agressief tav omgeving, maw niet persoonlijk gericht maar is geen garantie!
- Fase 3: ongecontroleerd agressief naar persoon die frustratie veroorzaakt
- Fase 4: gecontroleerd agressief tav de persoon
- Fase 5: kan agressie onderdrukken, wordt verbaal geuit

Morele ontwikkeling

- Fase 1: nog geen geweten
- Fase 2: geen eigen geweten, fysieke aanwezigheid 'belangrijke ander' bepaalt regels
- Fase 3: ontwikkelt een extern geweten, straf en beloning is een vorm van structuur
- Fase 4: overgang van extern naar intern geweten. Beginnend normbesef en empathie
- Fase 5: ontwikkeld intern geweten

3 leeftijden

- Kalenderleeftijd
- Verstandelijke leeftijd: belang van IQ inschaling, zicht op mentale mogelijkheden/beperking
- Emotionele leeftijd: welke 'jonge' fases spelen mee?

Resultaat van inschaling:

Kloof tussen verstandelijk niveau en emotioneel niveau:

Persoon functioneert veel jonger dan we volgens verstandelijke leeftijd kunnen verwachten

Dus: stem je af op emotionele leeftijd!

3 scenario's

- 1) We kijken naar verstandelijk niveau ipv biologische leeftijd: persoon functioneert op dat niveau
- 2) Nog niet te begrijpen: zoek of emotionele niveau lager ligt dan verstandelijke en stem je daarop af
- 3) Zelfs dan nog verstoord gedrag: sprake van psychiatrische problematiek

- Disharmonisch profiel: verschillende fases spelen mee bij de meeste cliënten/patiënten.
- Terugval en sprong vooruit
- Conclusie: moeilijkste doelgroep hier: bij overgrote deel van jullie publiek zitten we met verstandelijke beperking én verstoorde emotionele ontwikkeling
- Je MOET met alle fases werken maar MAG een voorkeur hebben

Tot slot

- Afname is maar zo sterk als de vertaling: belang van het mandaat van het netwerk, betrek ze!
- Seo is een visie, team/voorziening moet erachter staan
- Niet iedereen moet expert zijn, maar wel een notie hebben

Praktijk!

- Kunnen we voor elke fase een voorbeeld vinden?
- Tip: vergelijk gerust met eigen kinderen/ervaringen: het is gewone ontwikkelingspsychologie!
- Elke fase heeft tekening: welke cliënt plaats je erbij?